

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNDEN BEKLENTİLERİ

Tekin ÇELİKKAYA*

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğrt. Bölümü, Kırşehir/TÜRKİYE

ÖZET

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentileri oldukça farklı ve geniştir. Öğrencilere toplumsal yaşamda gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu beklentilere cevap verebilecek niteliklere sahip olmalıdırlar. Bu araştırmanın amacı, yenilenen öğretim programı doğrultusunda ilköğretim II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentilerini tespit etmektir. Çalışma, 2009-2010 öğretim yılının güz döneminde Kırşehir ilinde toplam 504 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Var olan durumu betimlemeye çalışan tarama modelinde yürütülen araştırmada veri toplama aracı olarak, “*Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentileri Ölçeği*” kullanılmıştır. Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı 0,805 tir. Elde edilen verilerin, frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, cinsiyet değişkenine göre “t” testi, sınıf ve akademik başarı değişkenlerine göre tek yönlü varyans analizi(ANOVA) yapılmıştır Yapılan çalışmanın sonucunda öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentilerinde sınıf ve akademik başarıya göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, Öğrenci beklentileri, İlköğretim ikinci kademe öğrencileri

ABSTRACT

The students' expectations from social studies teachers is rather different and wide. They who students aim to give the necessary knowledge and skills in social life must have been qualities which will able to respond to these expectations . The purpose of this research determine to expectations which equipment usage, attitudes, measurement and evaluation, techniques and methods using field toward from social studies teachers in the second grade students of primary scholls, replace the curriculum on direction. The study is carried out with 504 students of Kırşehir province in the fall term of the 2009-2010 education year. As a means of data collection, " the scale of Students' expectations from social studies teachers" " is used in existing state of the scanning model to describe work carried out in the study. Cronbach Alpha Reliability Coefficient is 0.805. The resulting data,the frequency and percentage values were calculated, according to the gender variable “t” test,class and academic achivement according to the variable one-way analysis(ANOVA) was made. As a result of this study; it was determined significant differences according to in-class and academic achievement Students'

* **Yazar:**akademisyteko@msn.com

expectations from social studies teachers that equipment usage, attitudes, measurement and evaluation, techniques and methods using field towards

Key Words: *Social studies teachers, student expectations, second grade students of primary scholls.*

GİRİŞ

Bilgi çağı olarak da adlandırılan, günümüzde çoklu nitelik ve becerilere sahip bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli insan yetiştirmenin çok önemli olduğu bu çağda en önemli görev, eğitim-öğretim sürecinin temel ögesi olan öğretmenlere düşmektedir. Çünkü, öğretmenler, toplumun geleceği olan çocukları hayata hazırlamasının yanında; öğretim programını uygulayan, öğrenciyle sürekli etkileşim halinde bulunan, toplumsal değerlerin aktarıcısı ve süreci değerlendiren kişiler olması bakımından sistemin baş aktörleri olma sorumluluğunu taşımaktadırlar (Safran, 2009:48).

Öğretmenler, bilgi taşıyıcısı ve aktarıcısı değil, bilgi kaynaklarına giden yolları gösterici, kolaylaştırıcı birer eğitim lideri olmalıdırlar. Öğretmenin bilgi yayıcılıktan çok öğrenmeyi öğretmede yeterli olması gerekmektedir. Öğrencisinin gelişimi adına çaba harcayan öğretmen, öğrencisinin ilgi, istek, ihtiyaç, beklentileri ile birlikte tüm özelliklerini bilir. Öğretmen ancak öğrencisini ve onların kendisinden ne beklediğini bildikçe onlara katkı sağlayabilir (Tan, 2008: 430).

Claparede'ye göre “öğretmenin en önemli erdemi, çok bilgili olmak değil, şevk sahibi olmaktır. O kendi mizacından farklı mizaçların ve farklı zihinlerin de bulunduğunu iyi bilmeli, çocuğun düzeyine inmeli, çocuğun karşısına hasım gibi değil, bir dost gibi çıkmalıdır.” Kerschensteiner, “öğretmenlerin çocuğun ilgilerini göz önüne almaları gerektiğini” söyleyerek onların ilgi duymadıkları işlere zorlanmamalarını ifade eder (Özkan, 2005:34).

Tunçbilek (2005) tarafından ilköğretim 6. sınıfta okuyan 400 öğrenci üzerinde yapılan anket araştırmasında öğrencilerin, büyük bir bölümünün sosyal bilgiler dersinin amaçları ile ilgili beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler arasında birinci sırayı, öğretmenin derslerde daha çok görsel materyal kullanması yer almıştır. Ayrıca öğrenciler, sosyal bilgiler dersinin işlenişinde soru-cevap, tartışma, problem çözme ve rol oynama gibi yöntemlerinin kullanılmasına; yakın çevreye gözlem gezileri düzenlenmesini, güncel olaylara daha fazla yer verilmesine, bazı konularda grup çalışması yapılmasına ve ders kitabı dışında kaynakların kullanılmasına ilişkin beklentileri vardır. Bu bulgular öğrencilerin, derste aktif rol almak istediklerini göstermektedir. Buna ilave olarak, derste kullanılan öğretim araç ve gereçleri de öğrencilerin dersi anlamalarına yardımcı olabilir.

Öğretmen, öğrencinin gözünde modern dünyanın ve çağdaş değerlerin temsilcisidir. Bu durum özellikle ilköğretim çağındaki öğrenciler için geçerlidir. Ancak, öğretmenlik rolüne dönük bu tür beklentilerin, ileri öğretim kademelerinde de sürmesi daha çok öğretmenlerin göstereceği performansa bağlıdır (Kılıç, 2005:32).

Eğitimin amaçlarının gerçekleşmesi, öğretim-öğretme süreçlerinin etkinliğine, öğretim-öğretme süreçlerinin etkililiği ise büyük ölçüde öğretmene ve onun öğretim ortamında gerçekleştirdiklerine bağlıdır. Öğretim sisteminin öğrenci,malzeme, program vb. öğeleri de etkililiği belirlese bile bu öğelerin etkileşimi öğretmen tarafından sağlandığı, temel belirleyici olan sınıf ortamı öğretmen tarafından oluşturulduğu için öğretmenin öğretim sürecindeki rolü özel bir önem kazanmaktadır (Açıkgöz, 2003:21).

Öğrenciler, gerçek öğrenme meraklarını tatmin ettikleri sırada doğal olarak öğrenirler. Bundan dolayı öğretmen öğrencilerin doğal meraklarını uyandıracak konular seçmeli, hatta onların düşünme becerilerinin gelişmesi için öğrenecekleri konularda serbest bırakmalıdır. Böylece öğrenciler öğretmenden hazır bilgiyi alan değil, bilgiyi araştıran, yorumlayan bireyler haline gelecektir (Şahinel, 2007:152).

Öğretmenin sahip olduğu alan bilgisi, mesleki tecrübesi ve genel kültür düzeyi, öğrencilerin beklentilerinin gerçekleştirilmesini önemli ölçüde etkileyecektir. Her öğrenci öğretmenin kendisini sevmesini, değer vermesini, güvenmesini, sabırlı olmasını, yıkıcı eleştiriler yapmamasını, sorunlarına hassasiyetle yaklaşmasını, hoşgörülü olmasını, alanında yeterli bilgiye sahip olmasını ister. Bunlar gibi beklentileri öğrenci öğretmeninde bulamazsa Sosyal Bilgiler dersini sevmesi, yeterince çalışması ve belirli bir düzeyde öğrenmenin gerçekleşmesi güçleşebilir. Sonuç olarak öğrenci beklentilerinin öğretmen davranışlarını, öğretmen davranışlarının da öğrenci beklentilerini etkilediği söylenebilir.

Araştırmanın Amacı

2006 yılı itibarı ile İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi (6-8.sınıf) öğretim programı kademeli olarak değiştirilerek yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Bu yeni yapılanma sürecinde öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine karşı olan algı ve tutumları da bu süreçten etkilenecek ve zamanla belirginleşerek yerleşecektir. Bu doğrultuda öğrencilerde olumlu yönde tutumlarının gelişmesi için öncelikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentilerinin de olduğunun belirlenmesi ve daha sonra bu beklentilerin öğretmenler tarafından karşılanması gerekmektedir. Türkiye’de öğrencilerin öğretmenlerinden beklentileri konusu ile ilgili yapılan araştırma sayısının oldukça az olmasından (Tunçbilek, 2005; Çakar & Öner, 2007) ötürü bu yönde bir çalışma yapılmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Araştırma boşluğunu doldurmayı hedef alan bu çalışma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentileri ile ilgilenen kişilere ışık tutmayı amaçlamıştır. Araştırma amacına bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentileri nedir?
2. Bu beklentiler öğrencilerin sınıf düzeyi, cinsiyet ve akademik başarılarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmada var olan durumu betimlemeye çalışan tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 1999). İlköğretim II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentileri anket yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma, 2009–2010 eğitim-öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören ilköğretim II.kademe öğrencileri ile Kırşehir ili, Vali Mithat İ.Ö, Cacabey İ.Ö, Prof.Dr. Erol Güngör İ.Ö, Atatürk İ.Ö, Sırrı Kardeş İ.Ö, Cumhuriyet İ.Ö, Melikgazi İ.Ö,Süleyman Türkmani İ.Ö okullarıyla sınırlandırılmıştır. Kırşehir ilinde yer alan 8 devlet İlköğretim okulunun II.kademe öğrencileri ile sınırlı olan bu araştırma için hazırlanan anket, 2009–2010 eğitim-öğretim yılı güz döneminde öğrenim görmekte olan 504 öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırmanın evreni, Kırşehir ili ilköğretim II.kademe öğrencileridir. Örneklemi ise Kırşehir ilinde seçilen 8 okulda öğrenim görmekte olan 504 II.kademe öğrencisidir. Araştırmaya katılan 504 öğrencinin 259’u erkek, 245’i ise kız öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Tekniği

İlköğretim II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentilerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından 300 ilköğretim II.kademe öğrencisine “*Sosyal Bilgiler öğretmeninizden beklentileriniz nelerdir?*” şeklinde açık uçlu soru sorulmuştur. Literatür taraması ve öğrencilerden alınan cevapların analizinden elde edilen bilgiler ışığında bir anket formu geliştirilmiştir. Anket likert tipte hazırlanmış olup anketteki sorular “Hiç istemem”, “Bazen isterim”, “Her zaman isterim” şeklinde derecelendirilmiştir. Bu anket formunun ön uygulaması 100 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bunun sonucunda geliştirilen ölçme aracının genel Cronbach Alpha katsayısı ,805 bulunmuştur. Öğretim üyelerinin görüşlerinin de alınarak maddelerin tanımlanması, gereksiz maddelerin çıkarılması ile gerçekleştirilen çalışmalar sonunda anket formundaki maddelerden 2 tanesi çıkarılmış ve anket 50 maddeye indirilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerinin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla yöneltilen 3 soru(sınıf, cinsiyet, karne notu) yer almaktadır. Anketin ikinci bölümü ise öğrencilerin beklentilerinin düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmış olup, öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı (5), tutum (9), ölçme-değerlendirme (7) ve yöntem-teknik kullanımı (29) alanlarına yönelik beklentilerini tespit etmeye yönelik dört alt boyutu olan toplamda 50 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Anket, 504 öğrenciye uygulandıktan sonra elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizinde SPSS 15 (Statistical Packet for Social Sciences) istatistik programı kullanılmıştır. Bu program yardımıyla öncelikle anketteki maddelerin yüzdelik dilimleri ve frekansları belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlerin anket maddeleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturma düzeylerini tespit etmek amacıyla t-testi ve tek yönlü varyans analizi(ANOVA) yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Kişisel Bulgular

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

Sınıf	Cinsiyet		Karne notu					Toplam	
	Kız	Erkek	1	2	3	4	5	N	%
6.sınıf	71	87	1	3	17	42	95	158	31,3
7.sınıf	100	83	-	5	39	34	105	183	36,3
8.sınıf	74	89	1	7	48	57	50	163	32,4
Toplam	N	245	259	2	15	104	103	250	504
	%	48,6	51,4	0,4	3	20,6	26,4	49,6	100

Tablo1’de görüldüğü gibi araştırmaya örneklem olan 504 öğrencinin % 31’3’ü(158 öğrenci) 6.sınıf, % 36’3’ü (183 öğrenci) 7.sınıf, % 32’4’ü(158 öğrenci) 8.sınıf öğrencisidir. Yine araştırmaya örneklem olan öğrencilerin % 48’6’sı (245 öğrenci) kız, %51’4’ü (259 öğrenci) erkektir. Ayrıca bir önceki dönem Sosyal Bilgiler dersi karne notu 1 olan % 0,4 (2 öğrenci), 2

olan % 3 (15 öğrenci), 3 olan % 20,6 (104 öğrenci), 4 olan % 26,4 (103 öğrenci) ve 5 olan % 49,6 (250 öğrenci) dir.

Anket Sorularına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Verilerin tamamını (50 madde) vermek makalenin sınırları açısından mümkün olmadığından Tablolarda sadece en sık kullanılanlar verilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Araç-Gereç Kullanımına İlişkin Beklentilerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

İfadeler		Cevaplar					
		Hiç İstemem		Bazen İsterim		Her zaman İsterim	
Araç-Gereç Kullanımı		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
1.Öğretmenimizin derslerde daha çok görsel materyal (harita,grafik,tablo,resim gibi) kullanmasını	6. sınıf	-	1	28	18	43	68
	7. sınıf	2	9	42	25	56	49
	8. sınıf	5	3	21	27	48	59
	Toplam	20 (% 4)		161 (% 31,9)		323 (% 64,1)	
3.Öğretmenimizin, derse getirdiği araç-gereçleri tanıtmasını	6. sınıf	-	3	17	16	54	68
	7. sınıf	13	12	35	27	52	44
	8. sınıf	7	7	25	34	42	48
	Toplam	42 (% 8,3)		154 (% 30,6)		308 (% 61,1)	
4.Öğretmenimizin, yeri geldikçe dersin başında işleyeceği konu ile ilgili video, point vb. izlettirmesini.	6. sınıf	7	3	17	24	47	60
	7. sınıf	5	11	24	21	71	51
	8. sınıf	4	2	18	25	52	62
	Toplam	32 (% 6,3)		129 (% 25,6)		343 (% 68,1)	

Tablo 2, II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla geliştirilen anketin birinci alt boyutu olan öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Araç-Gereç Kullanımına İlişkin Beklentilerden” oluşmaktadır. Buna göre öğrencilerin % 68,1’i yeri geldikçe dersin başında işlenecek konu ile ilgili video, point vb. görsellerin izlettirilmesini, % 64,1’i derslerde daha çok görsel materyal (harita, grafik, tablo, resim vb) kullanmasını, % 61,1’i derse getirilen araç-gereçlerin tanıtılmasını her zaman istemektedirler.

Tablo 2’de verilen sonuçlara dayanarak elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa, öğrencilerin Sosyal bilgiler öğretmenlerinden derslerde araç-gereç kullanmasını ve kullanılan araç-gereçlerin tanıtılmasını istedikleri görülmektedir. Öğretim araç-gereçlerinin kullanılması dersi sıkıcılıktan kurtararak dersin işlenmesini daha zevkli hale getirdiği gibi, zaman yetersizliği sorununu önemli ölçüde azaltır ve derslerin verimliliğini artırır. Araç-gereçlerin derslerde etkili bir şekilde kullanılmaması da dersi sıkıcı hale getirdiği gibi derslerin verimliliğini de azaltabilir. Bu gerçeklerden hareketle öğretmenin, derslerde araç-gereçleri etkili şekilde kullanması gerektiği söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tutumlarına İlişkin Beklentilerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

İfadeler		Cevaplar					
		Hiç İstemem		Bazen İsterim		Her zaman İsterim	
Tutum		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
7. Öğretmenimizin derste sevecen ve hoşgörülü davranmasını	6. sınıf	2	3	8	6	61	78
	7. sınıf	1	4	11	10	88	69
	8. sınıf	5	2	8	10	61	77
	Toplam	17 (% 3,4)		53 (% 10,5)		434 (% 86,1)	
11. Türkçe'yi etkili, doğru ve güzel şekilde kullanmasını	6. sınıf	-	1	4	5	67	81
	7. sınıf	2	4	19	14	79	65
	8. sınıf	2	8	9	19	63	62
	Toplam	17 (% 3,4)		70 (% 13,9)		417 (% 82,7)	
14. Bizlere isimlerimizle hitap etmesini	6. sınıf	-	5	5	4	66	78
	7. sınıf	1	7	14	16	85	60
	8. sınıf	2	6	8	20	64	63
	Toplam	21 (% 4,2)		67 (% 13,3)		416 (% 82,5)	

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden derste sevecen ve hoşgörülü davranmasını; Türkçe'yi etkili, doğru ve güzel şekilde kullanmasını % 96,6 oranında, kendilerine isimleri ile hitap edilmesini de % 95,8 oranında istemektedirler.

Sınıf için hazırlanmış olan eğitim programı çok iyi olabilir. Ancak uygulama sırasında öğretmenin tutumu o programın farklı bir biçimde uygulanmasına yol açabilir. Örneğin soru-yanıt yöntemini uygulanması öngörülen bir durumda öğretmenin soruları ultimatona verir gibi sorması ya da dönüt/düzeltilme işlemlerinin öğrenciyi kırarak biçimde yapılması o yöntemin etkililiğini azaltacak ya da yok edecektir (Açıkgöz, 2003:27).

Öğretmen sabırla aynı konuyu öğrencilere defalarca sunabilmeli, öğrencilerin problemlerini dinlemeli, küçük olaylar karşısında sinirlenmemeli, hoşgörülü olmalıdır (Kılıç, 2005:38).

Çağdaş öğretmen tipi, sevecen, kendine ve başka insanlara değer veren, öğrenciler üzerinde baskı kurmayan, öğrenci-öğretmen ilişkilerini ve sınıf yönetimini öğrencileri kırmayacak biçimde düzenleyen, aynı zamanda eğitimsel amaçlardan ödün vermeyen, düzenli, üretken ve entelektüel, bilişsel yetenekleri gelişmiş bir öğretmendir (Açıkgöz, 2003:126).

Tablo 3'te verilen sonuçlara dayanarak elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa, öğretmenin dersi anlatırken Türkçe'yi etkili kullanması sınıf içi iletişimi sağlaması ve derslerin daha iyi anlaşılması bakımından son derece önemlidir. Yine öğrencilere isimleri ile hitap etmesi, öğrencilere karşı sevecen ve hoşgörülü davranması öğrencilerin derse daha fazla katılımını sağlamış olup başarıyı daha da artacaktır.

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Ölçme- Değerlendirme Yapmalarına İlişkin Beklentilerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

İfadeler		Cevaplar					
		Hiç İstemem		Bazen İsterim		Her zaman İsterim	
Ölçme-Değerlendirme		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
17. Hangi konulardan, SBS sınavında çıkabileceğini söylemesini	6. sınıf	1	5	6	6	64	76
	7. sınıf	5	9	12	10	83	64
	8. sınıf	-	3	11	16	63	70
	Toplam	22 (% 4,6)		61 (% 12,1)		420 (% 83,3)	
21. Sbs ye iyi hazırlanmamızı sağlaması, konu testi çözdürmesini	6. sınıf	-	2	11	8	60	77
	7. sınıf	1	2	18	17	81	64
	8. sınıf	-	3	16	19	58	67
	Toplam	8 (% 1,5)		89 (% 17,7)		407 (% 80,8)	

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ölçme-değerlendirme yapmalarına ilişkin beklentilerinin oranı Tablo 4’de verilmektedir. Tablo 4’e bakıldığında öğrenciler sınavların SBS hazırlığına yönelik yapılmasını istemektedirler. Buna göre öğrenciler öğretmenlerinden, hangi konulardan SBS sınavında çıkabileceğini söylemesini % 83,3, SBS’ ye kendilerini iyi hazırlamasını, konu testi çözdürmesini % 80,8 oranında her zaman istemektedirler.

Tablo 4’te verilen sonuçlara dayanarak elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa öğrencilerin ölçme-değerlendirmenin SBS yönelik yapılmasını yüksek bir oranda istemesi bu sınavın öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu, başka bir deyişle bu sınava ne kadar çok önem verdiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca konular anlatılırken konunun SBS’deki öneminin vurgulanması öğrencilerin motivasyonunu sağlamada etkili olabilir.

Öğrencilerin düzeylerine, yaşlarına ve yeteneklerine uygun yöntem ve teknik seçerken öğretmenlerin zengin yöntem ve teknik bilgisine sahip olması gerekir (Demirel, 2006: 196).

Tablo 5’teki bilgilere bakıldığında öğrenciler Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden konuları anlatırken bireysel farklılıkları dikkate almalarını ve herkesin anlayabileceği şekilde dersleri işlemesini % 98,2; dersi işlerken önemli yerleri not tutturmasını % 97,4 oranında ;sınıf içerisinde öğrenciler arasında etkileşimi sağlamasını ise % 94,4 oranında istemektedirler. Bunun yanında öğrenciler kendilerine soru sorulduktan sonra cevap için yeterli süre verilmesini % 80 oranında; anlaşılmayan konularla ilgili olarak öğrencileri derste soru sormaya cesaretlendirmesini ise %75,6 oranında her zaman istemektedirler.

Konuyu çok iyi bilmesi, her soruya en iyi şekilde cevap vermesini %76,4 oranında her zaman beklemektedirler. Öğretmen öğrencilere konuyu anlaşılır kılabilmek için kendisi de konuyu mükemmel bilmelidir. Konuyu çok iyi bilen öğretmenler öğrencilerin motivasyonunu sağlamada ve onlarla iletişim kurmada yeteneklidirler (Safran, 2009: 50).

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Yöntem-Teknik Kullanımına İlişkin Beklentilerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

İfadeler		Cevaplar					
		Hiç İstemem		Bazen İsterim		Her zaman İsterim	
Yöntem - teknik		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
23.Ders işlerken önemli yerleri not tutturmasını	6. sınıf	-	1	13	7	58	79
	7. sınıf	2	7	22	23	76	53
	8. sınıf	-	3	16	26	58	60
	Toplam	13(% 2,6)		107(% 21,2)		384 (% 76,2)	
25.Soru sorduktan sonra öğrencilere düşünme fırsatı vermesini	6. sınıf	-	1	16	7	55	79
	7. sınıf	2	4	24	14	74	65
	8. sınıf	1	3	10	19	63	67
	Toplam	11(% 2,2)		90(% 17,9)		403(% 80)	
26.Sınıf içerisinde öğrenciler arasındaki etkileşimi sağlamasını	6. sınıf	2	1	17	16	52	70
	7. sınıf	5	6	24	18	71	59
	8. sınıf	2	3	17	30	55	56
	Toplam	19(% 3,8)		12 (% 24,2)		363 (% 72)	
33. Dersleri öğrencinin anlayabileceği düzeyde anlatmasını	6. sınıf	-	-	10	6	61	81
	7. sınıf	1	4	7	18	92	61
	8. sınıf	1	3	8	21	65	65
	Toplam	9(% 1,8)		70 (% 13,9)		425 (%84,3)	
34.Anlaşılmayan konularla ilgili olarak öğrencileri derste soru sormaya cesaretlendirmesini	6. sınıf	4	3	12	10	55	74
	7. sınıf	2	5	20	22	78	56
	8. sınıf	2	4	13	26	59	59
	Toplam	20(% 4)		103 (% 20,4)		381(% 75,6)	
47. Konuyu çok iyi bilmesi, her soruya en iyi şekilde cevap vermesini	6. sınıf	1	-	13	15	57	72
	7. sınıf	5	6	19	18	76	59
	8. sınıf	2	7	14	19	58	63
	Toplam	21 (%4,2)		98 (% 19,4)		385 (% 76,4)	

Öğretmen, medya görevi gören, yönlendiren, öğrencilerin kendi anlam ve öğrenmelerini gerçekleştirmeleri ve değerlendirmelerine yardımcı olan bir “kolaylaştırıcı” rolündedir. Burada öğretmenin en büyük görevlerinden birisi *iyi soru sormaktır*. Soru sormak, öğrencilerin ne bildiklerini anlamada, onların öğrenme sürecinde kendilerini değerlendirmelerinde, onlara farklı açılardan bakabilme imkânı sunmada ve ne yaptıklarının farkında olmalarını sağlamada büyük önem taşır (MEB, 2005). Öğretmen öncelikle öğrenci beklentilerini karşılamak amacıyla öğrenmeye yönelik sorular sorulmalı, daha sonra dersi geliştirmek için öğrencinin ilgisini çekmeli, daha sonra anlama ve kalıcılığın artmasını sağlamalı, ayrıca öğrencilerin derse katılımına ve güdülenmesine yardımcı olmalıdır (Şahinel, 2007:152) .

Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Anlamlılıklarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya örneklem olarak alınan öğrenci grubuna ait bağımsız değişkenler sınıf, cinsiyet ve bir önceki döneme ait sosyal bilgiler dersi karne notundan oluşmaktadır. Cinsiyet değişkeninin ankette yer alan maddeler üzerinde anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. Sınıf ve karne notu değişkenlerinin ankette yer alan maddeler üzerinde anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi(ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentilerine İlişkin Görüşlerin t-testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Araç-gereç kullanımına ilişkin	Kız	245	2,40	,371	502	-0,985	,325>.05
	Erkek	259	2,44	,357			
Tutumlarına ilişkin	Kız	245	2,61	,274	502	1,536	,125>.05
	Erkek	259	2,57	,335			
Ölçme- değerlendirme yapmalarına ilişkin	Kız	245	2,63	,287	502	,171	,864>.05
	Erkek	259	2,63	,337			
Yöntem-Teknik kullanımına ilişkin	Kız	245	2,55	,243	502	-1,208	,228>.05
	Erkek	259	2,58	,276			

Tablo 6'ya bakıldığında cinsiyet değişkeninin anket sorularının alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($p>.05$)

Tablo 7. Sınıf Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentilerine İlişkin Görüşlerin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F değeri	p
Araç-gereç kullanımına ilişkin	Gruplar arası	,917	2	,458	3,485	,031*
	Gruplar içi	65,898	501	,132		
	Toplam	66,815	503			
Tutumlarına ilişkin	Gruplar arası	1,486	2	,743	8,052	,000*
	Gruplar içi	46,228	501	,092		
	Toplam	47,714	503			
Ölçme-değerlendirme yapmalarına ilişkin	Gruplar arası	2,034	2	1,017	10,734	,000*
	Gruplar içi	47,460	501	,095		
	Toplam	49,494	503			
Yöntem-tekni k kullanımına ilişkin	Gruplar arası	1,430	2	,715	10,869	,000*
	Gruplar içi	32,966	501	,066		
	Toplam	34,396	503			

* $p<.05$ (%5 seviyesinde önemli)

Tablo 7'de varyans analiz sonuçlarına göre sınıf değişkeni anket sorularının alt boyutları olan araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-tekni k kullanımı alanlarına yönelik beklentileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. Anlamlı

farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Scheffe testinde; Araç-gereç kullanımı yönünde 6.sınıf ile 7.sınıf arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (2-501)= 3,485; p<.05]. Anlamlı farklılık 6.sınıfın lehinedir. ($\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{7.sınıf} = ,103$; p<.05). Öğretmen tutumu yönünden 6.sınıf ile 7.sınıf ve 6.sınıf ile 8.sınıf arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (2-501)= 8,052; p<.05]. Anlamlı farklılık 6.sınıfın lehinedir. ($\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{7.sınıf} = ,104$; p<.05, $\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{8.sınıf} = ,125$; p<.05). Ölçme- değerlendirme yönünden 6.sınıf ile 7.sınıf ve 6.sınıf ile 8.sınıf arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (2-501)= 10,734; p<.05]. Anlamlı farklılık 6.sınıfın lehinedir. ($\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{7.sınıf} = ,153$; p<.05, $\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{8.sınıf} = ,102$; p<.05).

Yöntem-teknik kullanımı yönünden 6.sınıf ile 7.sınıf ve 6.sınıf ile 8.sınıf arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (2-501)= 10,869; p<.05]. Anlamlı farklılık 6.sınıfın lehinedir. ($\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{7.sınıf} = ,127$; p<.05, $\bar{x}_{6.sınıf} - \bar{x}_{8.sınıf} = ,090$; p<.05).

Tablo 8. Akademik Başarı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentilerine İlişkin Görüşlerin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F değeri	p
Araç-gereç kullanımına ilişkin	Gruplar arası	1,719	4	,430	3,294	,011*
	Gruplar içi	65,096	499	,130		
	Toplam	66,815	503			
Tutumlarına ilişkin	Gruplar arası	6,005	4	1,501	17,960	,000*
	Gruplar içi	41,709	499	,084		
	Toplam	47,714	503			
Ölçme- değerlendirme yapmalarına ilişkin	Gruplar arası	2,373	4	,593	6,282	,000*
	Gruplar içi	47,121	499	,094		
	Toplam	49,494	503			
Yöntem-Teknik kullanımına ilişkin	Gruplar arası	1,663	4	,416	6,338	,000*
	Gruplar içi	32,733	499	,066		
	Toplam	34,396	503			

*p<.05 (%5 seviyesinde önemli)

Tablo 8'deki varyans analiz sonuçlarına göre üzere akademik başarı değişkeninin, anket sorularının alt boyutları olan araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan Scheffe testinde; araç-gereç kullanımı yönünde karne notu 1 olanlar ile 4 ve 5 olanlar arasında; karne notu 3 olanlar ile 4 ve 5 olanlar arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (4-499)= 3,294; p<.05]. Anlamlı farklılık karne notu 4 ve 5 olanların lehinedir. ($\bar{x}_1 - \bar{x}_4 = -,548$; p<.05, $\bar{x}_1 - \bar{x}_5 = -,556$; p<.05; $\bar{x}_3 - \bar{x}_4 = -,101$; p<.05, $\bar{x}_3 - \bar{x}_5 = -,109$; p<.05)

Öğretmen tutumu yönünden karne notu 1 olanlar ile 2,3,4 ve 5 olanlar arasında anlamlı bir farklılık vardır [F (4-499)= 17,960; p<.05]. Anlamlı farklılık karne notu 1 olanların lehinedir. Ölçme- değerlendirme yönünden karne notu 5 olanlar ile 1,2 ve 3 olanlar arasında; karne notu 4 olanlar ile 2 olanlar anlamlı bir farklılık vardır [F (4-499)= 6,282; p<.05]. Anlamlı farklılık notu 5 ve 4 olanların lehinedir. ($\bar{x}_5 - \bar{x}_1 = ,470$; p<.05, $\bar{x}_5 - \bar{x}_2 = ,303$; p<.05; $\bar{x}_5 - \bar{x}_3 = ,114$; p<.05, $\bar{x}_4 - \bar{x}_2 = ,254$; p<.05)

Yöntem-teknik kullanımı yönünden karne notu 5 olanlar ile 1,2 ve 3 olanlar arasında; karne notu 4 olanlar ile 1 ve 3 olanlar arasında anlamlı bir farklılık vardır [$F(4-499) = 6,338$; $p < .05$]. Anlamlı farklılık notu 5 ve 4 olanların lehinedir. ($\bar{x}_5 - \bar{x}_1 = ,503$; $p < .05$, $\bar{x}_5 - \bar{x}_2 = ,152$; $p < .05$; $\bar{x}_5 - \bar{x}_3 = ,116$; $p < .05$, $\bar{x}_4 - \bar{x}_1 = ,479$; $p < .05$, $\bar{x}_4 - \bar{x}_3 = ,092$; $p < .05$).

SONUÇLAR

İlköğretim okulları II.kademe öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden beklentilerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentileri alanlarında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- ✓ Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı yönündeki beklenti düzeyleri ortalaması % 53,58 oranında olmuştur. Buradaki beklenti oranının düşük olması sebebiyle öğretmenin, derslerde araç-gereçleri etkili şekilde kullanması gerektiği söylenebilir. Materyal kullanımı, ders ortamının zenginleştirilmesi, öğrencinin dikkatinin toplaması bakımından önemlidir.
- ✓ Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden tutum yönündeki beklenti düzeyleri ortalaması % 68,76 oranında olmuştur. Bu oran öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden tutum, tavır ve davranış konusunda yüksek seviyede bir beklentiye sahip olduklarını göstermektedir.
- ✓ Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ölçme-değerlendirme yönündeki beklenti düzeyleri ortalaması % 68,95 oranında olmuştur. Buradaki oranı yükselten SBS sınavına yönelik sorulara ağırlık verilmesi beklentisinin çok yüksek olmasıdır.
- ✓ Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden yöntem-teknik kullanımı yönündeki beklenti düzeyleri ortalaması % 61,85 oranında olmuştur.
- ✓ Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden cinsiyet değişkeninin anket maddelerinin alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir.
- ✓ Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden sınıf düzeyinin, anket maddelerinin alt boyutları üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu tespit edilmiştir. Sınıf değişkeni 21 madde üzerinde anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, derslerde daha çok görsel materyal kullanılmasını ve kullanılan araç-gereçlerin tanıtılmasını 6.sınıf öğrencileri 7.sınıf öğrencilerinden; sınıf içinde eleştirilme, küçük düşme kaygılarından kurtarılmalı, Türkçe'nin etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanılmasını ve kendilerine isimleri ile hitap edilmesini, verilen ödevlerin sınıfta sunum şeklinde kendilerine yaptırılmasını, derslerin sonunda özet yazdırılmasını, çalışma kitabı ile ilgili etkinliklerin sınıfta yaptırılmasını, bazı konularda grup çalışması yaptırılmasını ve öğretmenin alan bilgisi bakımından çok iyi olmasını 6.sınıf öğrencileri 7 ve 8.sınıf öğrencilerinden daha fazla istemektedirler. Bunun nedeni 6.sınıf öğrencilerinin bu beklentileri ilköğretim I.kademe döneminde sınıf öğretmenleri tarafından yerine getirildiği için aynı durumun devam etmesini istedikleri için olabilir.
- ✓ Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden akademik başarı değişkeninin, anket maddelerinin alt boyutları üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu tespit edilmiştir. Akademik başarı değişkeni 27 madde üzerinde anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, derslerde daha çok görsel materyal kullanılmasını ve kullanılan araç-gereçlerin tanıtılmasını, küçük düşme kaygılarından kurtarılmalı, Türkçe'nin etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanılmasını ve kendilerine isimleri ile hitap edilmesini, öğretmenin derste sevecen ve hoşgörülü davranmasını, sınavların test şeklinde ve SBS'ye yönelik yapılmasını, derslerin sonunda özet yazdırılmasını, çalışma kitabı ile ilgili etkinliklerin sınıfta yaptırılmasını, yakın çevreye gözlem gezileri düzenlenmesini, öğrencilerin konular ile ilgili fikirlerini sınıf ortamında rahatça ifade

edebilmelerine imkan tanınmasını, konuya ilişkin kavramların tahtada gösterilmesini, konu ile ilgili ve sosyal bilgilerin önemini kavratmasını notu 4 ve 5 olanlar diğer bir deyişle akademik yönden başarılı olanlar daha fazla istemektedirler. Bu da başarılı öğrencilerin beklenti yönünden daha bilinçli olduğunu ortaya koymaktadır.

ÖNERİLER

Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden araç-gereç kullanımı, tutum, ölçme-değerlendirme ve yöntem-teknik kullanımı alanlarına yönelik beklentileri göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler Öğretmenleri;

- ✓ Dersin başında görsel sunumlara yer vermeli ve sınıfa getirdiği araç-gereçlerin tanıtımını yapmalıdır. İstenilen verimin alınabilmesi için araç-gereçler etkili bir şekilde öğrenci merkezli olarak kullanılmalıdır.
- ✓ Derslerde Türkçe'yi etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanmalı, yöresel şiveyi kullanmamalıdır. Öğrencilerin, iletişim sağlamada kendilerine güven duymalarını ve heyecanlarını yenmelerini sağlamak amacıyla, öğrencilere isimleri ile hitap etmeli ve onları eleştirilme, gülünç duruma düşme, utanma kaygılarından kurtarmalıdır. Öğretmenin hoşgörülü, sevecen olması dersleri güncel yaşamdan seçilmiş somut örneklerle destekleyen yaklaşımı sayesinde öğrenci, diğer arkadaşlarının da kendi gibi yanlışlıklar yaptığını, eksiklikleri olduğunu görerek kaygıdan kurtulup kendine güveni artacak ve derse dönük ön yargılarını azaltabilecektir.
- ✓ Derslerin değerlendirmesini yaparken SBS'ye yönelik sorular sorulmalıdır. Hem ders içinde hem de ünite sonu değerlendirmede bu şekilde soruların kullanılması öğrencilerin derse olan ilgisini artırarak başarının artmasını sağlayacaktır.
- ✓ Öğretmen, öğrencilerinin düzenlemiş oldukları projelerle ilgilenmeli, derste sunumuna imkan tanımalı, onları değerlendirdikten sonra yanlış yönlerini öğrencilerle birlikte düzeltmeli, doğru ve güzel yönlerini de takdir etmelidir. Soru sorulduktan sonra cevap için düşünme fırsatı verilmelidir.
- ✓ Konuları anlatırken bireysel farklılıkları dikkate almalı, alan bilgisi bakımından yeterli bilgiye sahip olmalıdır.
- ✓ Derste önemli olan yerleri not tutturmalı ve önemli kavramları tahtaya yazmalıdır.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

Çakar, Ö & Öner, Ü. (2007). "Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Öğrenci Gözüyle Öğretmenden Beklentiler". XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 5-7 Eylül, Tokat.

Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme "Öğretme Sanatı"*, Pegem A Yayıncılık (10.Baskı), Ankara.

Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yay. Ankara.

Kılıç, D. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Aydan Matbaacılık, Erzurum.

Meb. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kılavuzu (5. Sınıf)*, Sürat Yayınları, İstanbul

Özkan, R. (2005). Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi. Sayı: 166, Bahar, *Millî Eğitim Dergisi*.

Safran, M. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Akademi(I.Baskı), Ankara.

Şahinel,M.(2007). Etkin Öğrenme, Eğitimde Yeni Yönelimler(Ed:Özcan DEMİREL), Pegem A Yayıncılık(2.Baskı) ,Ankara

Tan,Ş.(2008).Öğretim İlke ve Yöntemleri ,Pegem A Yayıncılık (3.Baskı),Ankara

Tunçbilek, G.(2005). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinden Beklentileri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.